

СПОГАДИ ОСТАРБАЙТЕРА

1942 рік... У наше село Задовже прибули німці, щоб набирати молодь на роботу в Німеччину. А мені ж дев'ятнадцять років, моєму нареченому Андрію – на три роки більше. Оглянуся назад і бачу наше життя – білий полотняний рушник, помережений світлими і темними нитками.

Зустрічалися, думали: ось-ось одружимося, але всі плани порушила страшна війна. Обох нас, разом із іншими односельцями, забрали, посадили на хурманки та й повезли в Любешів. Їхали шляхом, часом перешіптувалися між собою та й почали непомітно втікати з дівчатами в ліс. Зайшли у гущавину, сміємося, жартуємо, радіємо волі. Настав вечір – холодно, комарі кусають, їсти хочеться. Добралися ми якось до свого села. А там зі смутком в очах і кажуть нам односельці:

- Діти, повертайтеся назад до німців, бо біда буде. Ви ж не чули, он, залізники (хлопці із села Залізниця) вбили німецького поліцейя та й втікли з возів у ліс. Німці прийшли - 300 чоловік розстріляли, а село дощенту спалили. Ідіть, дітоньки, з Богом назад!

Пішли ми до Любешова. Там нас посадили в «товарняки» і повезли в Лунінець (Білорусія), а далі – Берлін. Ох, і гіркою ж була та дорога в чужий край!

Там загнали нас за табірну огорожу. Приїхав через деякий час «закупник», вибрав сотню дівчат і повіз із собою на велику «Шпінцтофаabrik», на окраїну міста Берліна. На цій фабриці ми виготовляли нитки.

Скрізь у цехах було мокро, якась рідина порозливана на підлозі, ніби кислота. Бо, як попадала хоч крапля на одяг, то ставала дірка, а на тілі – рана. Але нам давали спецодяг, а на ноги взуття - дерев'яні колодки на високій підшві.

Годували погано – манка на воді, хліб, як камінь, з бурякових вичавків. А потім трішки краще: зранку – 300 г хліба і каву, в обід – 1 л супу, на вечерю – 0,5 л супу. Працювали тут дівчата з Полтавщини, Польщі, Росії. Платили нам по 12 марок у місяць (буханка хліба коштувала – 25 марок).

У неділю і у великі свята не працювали, могли додому листи пи-

сати. Отож ми з Андрієм переписувалися. Він служив спочатку з поляками у хазяїна-німця у місті Кюстрін, а потім важко працював на сталеплавильному заводі.

Весна 1943 року. Великдень. Усім нам, дівчатам, подарували червоні, у білий горошок, шовкові косинки, виготовлені з «наших» ниток. Жили ми в бараках, правда, було тут парове опалення і навіть тепла вода.

Медсестра-німкеня слідкувала за станом нашого здоров'я. Чи то така була у них відповідальність і порядок, чи так наша молода сила тут потрібна була, але за нами дивилися лікарі. Ми майже не хворіли. Із ста наших дівчат за три роки перебування тут померло лише троє. Хоча умови праці були не найкращі. Ми працювали з кислотою, але якось виживали. На фабриці було багато вати, і дівчата в'язали собі панчохи, тапочки. У німця-майстра була Зрічна донька, от я їй гачком дуже гарні черевички сплела. Німцю сподобались і, щоб подякувати, він не раз приносив по дві скибки хліба, але в руки ніколи не давав, лише показував очима, де поклав мені гостинець.

Іноді нас строем виводили у місто. У парку грала музика, але у вказаний час ми змушені були повертатися в барак. На одязі у нас виднілися нашивки «Остарбайтер». Так пролетів 1944 рік.

22 квітня 1945 року американські літаки розбомбили фабрику. Ми поховалися у бомбосховище, що у підвалі фабрики. Пересиділи там два дні, допоки все стихло довкола. Знайшли нас два російських солдати і пояснили, що через канал, який оточував фабрику, навели переправу:

- Ідіть, дівчата, скоріше, перейдете на інший берег!

Перейшли. А назустріч – армія, танки, піхота.

- Звідки ви, хто ви? О, земляки!

Одна з нас, дівчина з Житомирщини, тут з батьком рідним зустрілася. Але всього три хвилини дозволили їм побути разом. Російські солдати не пустили нас далі:

- Працювали на німця, то й на нас працюйте!

Доїли ми корів, які пустопаш тут

ходили, масло били, готували їсти солдатам. І от новий наказ командування:

- Армії передислокуватись в Угорщину.

О, Господи мій милий, де ж та Угорщина?! Повантажилися на машини солдати і нас із собою повезли. Під Будапештом, пам'ятаю, була страшна переправа через ріку, бо міст там знищили німці. Тут, в Угорщині, ми також готували солдатам їсти. Але, нарешті, прийшов суворий наказ:

- Відпустити негайно всіх тих, хто був на примусових роботах у Німеччині, бо їх вдома чекають.

Командир Орлов просив нас залишитися, але ми летіли, як на крилах, додому.

Коли ступила 1 грудня 1945 року на поріг, облилася гіркими слізьми, поклонилася батькам і образам. Слава Богу! От коли я відчула, що війна закінчилася.

Повернувся з Німеччини і мій Андрій, але його одразу призвали в армію. Так що ми і не бачилися майже. Але наше кохання, випробуване і вистраждане, ще більше розквітло. Восени 1946 ми побралися. Подарували цьому світові трьох синів: Михайла, Віктора, Олексія. А ще двоє дітей – сина і дочку – зовсім маленькими Бог до себе забрав.

Доле моя гіркая! Оглянусь назад – і все до краплинки пам'ятаю, а що було вчора, можу і не згадати вже. Скільки нас таких було – «остарбайтерів»... І не потрібно завидувати, що ми зараз від німців компенсації одержуємо.

То не гроші, це – наша юність, сумна, згорьована, це туга і слізи за рідним краєм, це три з половиною роки знущань і поневірянь.

Спогади від жительки села Задовже Анастасії Яківни Татусь записала Ніна Іванівна Каленчук